

Lenka Příbylová: Zdeněk Zahradník – Tajemství symbiózy hudby a slova

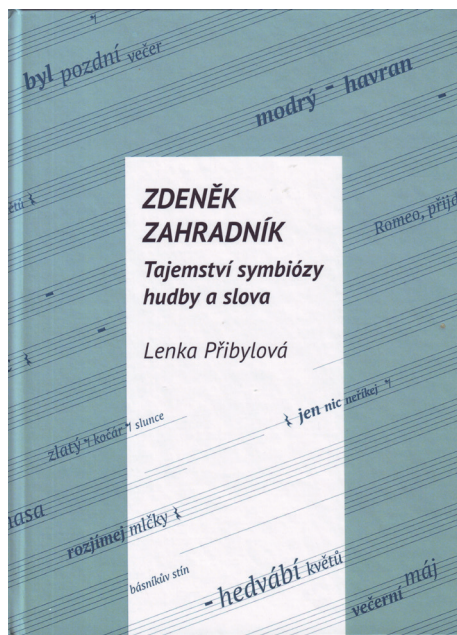
DAGMAR ZELENKOVÁ

C

K význačným osobnostem současné české hudby patří skladatel Zdeněk Zahradník (nar. 1936), který kompozičně nalezl zalíbení především ve spojení hudby a slova – v tvorbě vokální, konkrétně kantátové, sborové a písňové a zejména v líbezném umění melodramů. Melodram, hudební útvar spojující mluvené slovo a hudbu, nabízí skladatelsky nesmírně bohatou paletu výrazových možností, což bylo pravděpodobně jednou z příčin, proč v něm Zdeněk Zahradník nalezl svojí životní vášeň. A i když je autorem řady dalších kompozic – komorních a orchestrálních skladeb, písní, sborové, kantátové a oratorní tvorby, jeho doménou zůstávají melodramy. Vytvořil více než tři desítky melodramů či cyklů melodramů různého obsahového zaměření, rozdílného rozsahu i s rozličným obsazením nástrojové složky. V roce 2009 byl zvolen předsedou Společnosti českých skladatelů Praha (člen Asociace hudebních vědců a umělců).

9

Autorka publikace Lenka Příbylová se problematikou melodramu a především uváděním současných melodramů zabývá již řadu let, když coby vyučující kurzu Melodram a jeho interpretace na katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem režijně nastudovala několik melodramů Z. Zahradníka. Publikace se postupně probírá životní cestou Zdeňka Zahradníka a zaměřuje se především na jeho tvorbu melodramů. Již jeho prvním větším dílem byla v roce 1952 kantáta *Máj* s melodramatickými částmi pro recitátora, soprán, baryton, bas, mužský

sbor a klavír. Kantáta byla později několikrát přepracovaná jak v recitátorské, tak v instrumentální podobě a v současné době je uváděna jako melodram pro recitaci, smyčcové kvarteto, harfu a klavír. Máchovo dílo se pro skladatele stává celoživotní inspirací, kterou později doplnil cyklem písní, variacemi pro klavír a především symfonickými obrazy podle Máchova *Máje*.

Autorčina pozornost je postupně věnována rozsáhlým melodramům, jako jsou tři melodramatické zpěvy *Píseň o Viktorce* na verše Jaroslava Seiferta, ve kterých vystupuje kromě recitátorů také sólový soprán. Zařazením zpěvů určených sopránu

skladatel zdůrazňuje koncertantní rovinu skladby a zároveň personifikuje osobu Viktory. Dále to je cyklus 10 melodramů na vietnamskou lidovou poezii *Vezmi mne sebou* a melodram *Modlitba za atomového letce* na verše Jana Skácela. Novějšími skladatelskými počiny jsou například *Máchové variace*, cyklus melodramů na verše Josefa Hory, či *Dva monology Julie* na texty Williama Shakespeara, kdy skladatel klavírní part později instrumentoval pro symfonický orchestr a rovněž provedl úpravu pro noneto. Cyklus tří melodramů *Tobě* na velmi poetický text Jitky Adamové je v každé části kompozičně řešen odlišným způsobem a podléhá v kontextu atmosféry a náladě veršů. Dalšími cykly jsou *Hedvábí květů* na verše Zdenky Bergrové, *Tři melodramy podle povídek Ilii Hurníka* a cyklus na text Ladislava Dvořáka *Byli jsme dávno*. Drobnější melodram *Cvrček* na verše Josefa Kainara vznikl na přání autorky publikace, která jej chtěla zapojit do projektu kurzu katedry hudební výchovy PF UJEP Melodram do školy, jehož je iniciátorkou. Všechna díla jsou podrobena hudebnímu a textovému rozboru, jejich sled v knize je dán chronologicky podle doby vzniku.

Následující kapitoly publikace pojednávají o dalším rozsáhlém kompozičním díle Zdeňka Zahradníka, které prostupuje různými hudebními žánry a druhy. Komorní tvorbě, orchestrálními skladbami a především vokální tvorbě náleží ve skladatelské tvůrčí odkazu velmi důležitá pozice. Nelze si nepovšimnout těsné souvislosti s volbou textů melodramů a písní, což odráží autorovu zálibu v kráse básnického slova, zvukomalebnosti a obsahové hloubce poezie. Podstatnou součástí tvorby Z. Zahradníka jsou díla pro děti a mládež, která v rozličných podobách oslovují dětského posluchače, ať již z pozice skladatelské nebo v souvislosti s jeho aktivitami hudebního dramaturga, režiséra či dirigenta. Nejzajímavějším skladatelským projektem určeným malým i velkým posluchačům je opera *Popelka*. Dílo bylo nejdříve pojato jako scénický melodram, ale později skla-

datelem přepracováno do současné podoby opery-melodramu.

Autorka publikace shromáždila velké množství písemných materiálů, notových zápisů skladeb a fotografické dokumentace, které v předložené knize dokázala zpracovat s profesionálním přehledem a mimořádným zaujetím. Kniha je doplněna obsáhlým přílohovým aparátem, jehož součástí jsou rozhovory s interprety děl, autorovy poznámky a korespondence a notové ukázky částí melodramů *Máj* a *Hedvábí květů*. Jednu z příloh tvoří výbor zápisů z *Pamětní knihy Z. Zahradníka*, kde se jedná o unikátní soubor vzpomínkových zápisů největších osobností českého hudebního světa i zahraničních umělců, s nimiž Zahradník spolupracoval během své dráhy hudebního režiséra nakladatelství Supraphon. Zdeněk Zahradník se nám v obraze Lenky Příbylové jeví jako výjimečný a všestranný skladatel, skvělý hudební režisér, dramaturg a publicista, jehož stěžejním kompozičním záměrem se stává spojení hudby se slovem, s kouzlem poezie – *melodram*.

Lenka Příbylová: Zdeněk Zahradník – Tajemství symbiózy hudby a slova. Vydala Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem v rámci podpory projektu IGA, Ústí nad Labem 2016, 171 stran, ISBN 978-80-7561-009-6.